HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משום דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו ליה לדינא עילויה האמר רב כהנא מיבעיא בעי לה רבא ולא פשיט השתא דלא אתמר לא הכי ולא הכי [א]תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה [ב]ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ובהנך תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מיתיבי (א)אחת לי ארוסה ונשואה אפילו נדה אפילו חולה ואפילו שומרת יבם לא קשיא כאן שתבע הוא כאן שתבעה היא דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל [ג]תבע הוא נזקקין לו תבעה היא אין נזקקין לה במאי אוקימתא להא דשמואל בשתבעה היא האי כותבין אגרת מרד על ארוסה לארוסה מיבעי ליה הא לא קשיא תני לארוסה מאי שנא שומרת יבם דלא דאמרינן לה זיל לא מפקדת ארוסה נמי נימא לה זיל לא מפקדת אלא

מה

בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא (ב)חוטרא לידא ומרה לקבורה ה"נ שומרת יבם בבאה מחמת טענה אלא אידי ואידי שתבע הוא ולא קשיא [ד]כאן לחלוץ וכאן לייבם דאמר ר' פדת אמר ר' יוחנן תבע לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם אין נזקקין לו מאי שנא לייבם דלא דאמרינן ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי לחלוץ נמי נימא ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי אלא [ה]דאמר כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי הכא נמי כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי אלא אידי ואידי שתבע לייבם ולא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן (ג)מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשום מצוה עכשיו שאין מתכוונין לשום מצוה [ו]אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום: עד מתי הוא פוחת וכו': מאי [ז]טרפעיקין אמר רב ששת אסתירא וכמה אסתירא (ה)פלגא דזוזא תניא נמי הכי ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין שהן תשע מעין מעה וחצי לכל יום אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת ומאי שנא איהי דלא יהבינן לה דשבת איהי דמיפחת קא פחית לא מיחזי כשכר שבת איהו דאוסופי קא מוספא מיחזי

משום דרב זביד גברא רבה הוא. ולא יערער על דברינו מחמת ענותנותו: **מפכיתו דינא.** לחובתו: **ומשהינן לה.** אולי תחזור בה: **תריסר ירחי שתא.** ותו לא: **שתבע הוא.** והיא מורדת: **תבעה היא.** והוא מורד: **אין נזקקין לה.** לכתוב לה אגרת מרד להוסיף על כתובתה. ולקמן מסיק פירושא ואזיל משום דלא מפקדא אפריה ורביה: **לארוסה מבעי ליה.** וכותבין אגרת על הבעל: **דלא מפקדת.** בפריה ורביה כדאמרינן ביבמות (דף סה:): **חוטרא לידא.** רוצה אני שיהא לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען עליו וביום מותי יקברני: **תבע לחלוץ.** והיא אינה רוצה אלא להתייבם נזקקין לו לכתוב אגרת מרד עליה: **אין נזקקין לו.** לפי שאין מתכוין לשם מצוה וכמשנה אחרונה ואמרינן ליה זיל נסיב אחריתי: **אסתירא.** סלע מדינה: **פלגא דזוזא.** זוז צורי שהוא שש מעה כסף נמצא טרפעיק שלשה מעות: **מעה וחצי ליום.** לששת ימי המעשה ומשבת לא יהבינן לה כדאמר לקמן: **מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת.** כשהיא מורדת עליו דהא שבעה טרפעיקים טרפעיק ליום: **כשכר שבת.** [כמו שמשתכר בשבת] גזרה משום מקח וממכר ושכירות:

ונראה לר"ת דהכי פירושו בעינא ליה ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה ומצערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה אבל אמרה מאיס עלי ולא בעינא ליה לא הוא ולא כתובתו לא כייפינן לה שתחזור בה ע"י שנאמר שלא תועיל מחילה משום דהוי מחילה בטעות דאגב צערה קא אמרה הכי ומתוך כך לא יגרשנה בעלה שאינו רוצה ליתן כתובה אלא מחילה גמורה היא ומתוך כך יעלה בדעתו לגרשה מר זוטרא אמר כייפינן לה דהויא כמחילה בטעות והיינו כפיה דעל ידי כך תשאר תחת בעלה שלא ברצונה כי בעלה לא יגרשנה כיון שחייב ליתן כתובתה ואין חילוק למר זוטרא בין מורדת דבעינא ליה ומצערנא ליה בין אומרת מאיס עלי ור"ח נמי פירש דאין כופין הבעל ליתן גט וגם בקונט' לא פי' שיכופו הבעל ליתן גט: **משום** דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו לדינא עילויה. וא"ת כיון דלא פשיט המע"ה וכיון דתפסה לא מפקינן מינה וי"ל דהוה נמי שיראי טובא דלא הות תפיסה ובלישנא קמא קאמר משום דרב זביד גברא רבה אחנפיתו ליה משום הך שירא דהות תפיסה ובאיכא דאמרי קאמר משום הנך שיראי דלא הות תפיסה אלא הבעל היה תפוס: **תבע** לחלוץ נזקקין לו. פי' בקונט' והיא אינה רוצה אלא להתיבם וכן תבע לייבם פירוש והיא אינה רוצה אלא לחלוץ ותימה דמאי קא פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא ויחלוץ לה וי"ל שאינו רוצה לחלוץ שלא יצטרך ליתן כתובה ועי"ל תבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם וכן תבע לייבם וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות א"כ מאי פריך שומרת יבם נמי בבאה מחמת טענה מאי איריא בבאה מחמת טענה אפילו אינה באה נמי תיקשי ליה מדתנן בהחולץ (יבמות לט.) חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך המצוה או כנוס או פטור וקאמר בגמ' דחוזרין אצל גדול למיכפייה אלמא בתבעה היא נמי כייפינן ליה אפילו אינה באה מחמת טענה דאיכא למימר דכייפינן ליה אבל אין נזקקין לכתוב עליו אגרת מרד להוסיף על כתובתה אי נמי משום דהיא גופה איכא לפרושי בבאה מחמת טענה לכך נקט למיפרך מהאי טעמא: **מאי** שנא לייבם דלא. וא"ת [ו]אי מילתיה דר' יוחנן לפי משנה אחרונה כדמשמע פשטא דמילתא א"כ מאי פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא והא לייבם לא נוכל לכוף אותה לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ והלא הוא אינו רוצה לחלוץ אלא לייבם ומאי שייך לכופה לדבר שאינו תובע הוא וי"ל דמעיקרא ס"ד מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה ראשונה ומשום הכי פריך דאפילו לייבם נמי נוכל לכופה ולבסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה מילתיה דר' יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נזקקין לחלוץ ואין נזקקין לייבם וה"ה דהכתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבם כרבי יוחנן ואידי ואידי לפי משנה אחרונה אלא דניחא ליה לאוקמא תרווייהו כשתבע לייבם דדומיא דארוסה קתני שתובע לכנוס והיא מורדת. ר"ת. וק"ק דאיך תיסק אדעתין למימר דאתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא לייבם נזקקין לו לחלוץ אין נזקקין לו וי"ל דאפי' לפי משנה ראשונה נזקקין לו לחלוץ משום דבדידיה תלי רחמנא אם לא יחפוץ האיש כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף לט: ושם) אבל לייבם ס"ד שאין מוסרין אותה לייבם על כרחה אי נמי י"ל תבע אף לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם דווקא אין נזקקין לו: **ודיני** חליצה ויבום. פירש בקונטרס בהחולץ (ג"ז שם) גבי הא דמייתי התם מתניתין דבכורות (דף יג. ושם) משנה ראשונה ואחרונה דמייתי הכא ואמר רב עלה דאין כופין ופירש בקונטרס דאפילו למשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתרווייהו ליבומי דנימא תרווייהו לאו למצוה מכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מייבם אע"ג דמצות חליצה קודמת ומיהו היכא דאיהו צבי ובעי ליבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינן לאטעויי מטעינן ליה לא מצינן לאטעויי כייפינן ליה לחלוץ דאמר רב ששת בפ"ק דיבמות (דף ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו כו' ולא תימא מוכה שחין דווקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דתנן בהמדיר (לקמן דף עז.) מעשה בצידון בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן והלכתא כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דניחא להו לתרווייהו עכ"ל ואור"י דמה שהביא ממוכה שחין ומבורסי אינה ראיה דלדוקא מוכה שחין ובורסי דהוו מהנך דכופין אותו להוציא ומה שהביא נמי מאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם לאו ראיה היא (א) דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת וא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין ואדרבה יש להוכיח מהם דאין כופין דאי בר כפייה הוא למה ליה למימר דאין כותבין אגרת מרד עדיפא מינה ה"ל למימר דכופין אותו לחלוץ ואמרינן נמי בשמעתין תבע לייבם אין נזקקין לו משמע אין נזקקין לו לכתוב אגרת מרד אדרבה נזקקין לה וכייפינן ליה ולהכי נראה לר"י דרב איירי בכל ענין דודאי בכל ענין אין כופין ואף לפי' ר"ת דמפרש דאמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין לייבם אע"פ שמצות יבום קודמת וכ"מ בזמן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למצוה כגון אותן שבאין לחלוץ דאותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום אישות אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונין למצוה כופין במילי ומרחיקין אותן מן היבום דקי"ל כאבא שאול כמו שפירשנו ביבמות (דף לט: ד"ה אמר רב) וגם לפירושו אם תבע לייבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מטעינן ליה אם אינה חפצה אבל אם (ב) אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין:

מיחזי

מסורת הש"ס

א) [לעיל סג.], **ב)** [יבמות סה:], **ג)** [שם לט:] בכורות יג., **ד)** [גיטין מה:], **ה)** [קדושין יא: וש"נ], **ו)** [ואי לפי משנה ראשונה היאך יתיישבו דבריו לפי המסקנא. ת"י],

◆

הגהות הב"ח

(א) תד"ה ודיני כו' לאו ראיה היא **דא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה** קודמת ואדרבה יש להוכיח כו' כצ"ל: **(ב) בא"ד** אבל אם אינו רוצה. נ"ב פי' היכא דהיא חפצה אותו והוא אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ:

◆

מוסף רש"י

אחת לי. כולן שוות במורדת מרד ואפילו שהיא נדה או חולה והיא מורדת (לעיל סג.). **ארוסה.** שאמרה לא אנשא (שם). **חוטרא לידא.** עץ שתשען עליו לעת זקנתה ואם תמות יקברנה (יבמות סה:). **מצות חליצה קודמת למצות יבום.** שהמייבם את יבמתו שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת אח (בכורות יג.). **אסתירא.** סלע מדינה, שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר (גיטין מה: וכעי"ז קדושין יא:).

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פי"ד מהל' אישות הל' יג טור שו"ע אה"ע סימן עז סעיף ג:

קג ב מיי' שם הלכה י טור שו"ע שם סע"ב:

קד ג ד ה מיי' פ"ב מהל' יבום וחליצה הלכה י סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסה סעיף א ג:

קה ו מיי' פ"א שם הל' ב ופ"ב הלכה ז סמג עשין נב טוש"ע שם סעיף א:

קו ז טור שו"ע שם סעיף א ובהג"ה:

◆

תוספות רי"ד

מסורא ומסיק תלמודא ולא היא סייעתא דשמיא הואי פי' ואין ללמוד מאותו מעשה אלא כיון שתובעת גירושין לא כייפי' לה (אבל הרב פי' דאדרבה להקל באו עליה ולא להחמיר וכך היא משמעות הדברים: ה"ד מורדת שכופין אותה על הפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה בין תובעת גירושין בין אינה תובעת גירושין הואיל ואין בעלה מאיס בעיניה ודאי כופין אותה ע"י הפסד כתובתה כדי שתתפייס עם בעלה אבל אמרה מאיס עלי שבעלה מאיס בעיניה לא כייפינן לה ע"י הפסד כתובתה אלא מניחין אותה במרדה דכיון דבעלה מאיס בעיניה אנוסה היא בדבר ולא מדעתה עושה כן ואפילו אשה כשרה אי אפשר להבעל לשנאוי לה ואע"פ שאין שום מום ניכר בו הרבה פעמים אשה מואסת בבעל ואע"פ שאין שום מום ניכר בו וזה דומה לאדם שאין יכול לאכול מאכל השנאוי לו ונתעב עליו ואין שום דרך כאן לכפויה כ"א לעשות דרך בקשה ולפתותה אולי תחשוק בו ואדרבה אם היינו יודעים בוודאי שטעמה אמת שהוא מאוס בעיניה ולא נתנה עיניה באחר היינו כופין הבעל להוציא כי הך דתנן לקמן בפרק המדיר ואלו שכופין אותן להוציא מפני שהוא מאוס בעיניה ואין האשה יכולה לסבול שתבעל לו אלא משום דהכא אנו מסופקים בטענתה שכיון שאין אנו רואים בבעלה באותן המומים י"ל שמא עיניה נתנה באחר (שהיא) [ומשום זה היא] אומרת כך לפיכך אין כופין הבעל להוציא אבל מ"מ גם היא נמי אין כופין להפסיד כתובתה דשמא טענתה אמת דלב יודע מרת נפשו אלא מפתין אותה שמא תחשוק בה ואם רואין שאינה מתרצה בדבר אין ב"ד נזקקים לכופה דשמא אנוסה היא ושמא גם היא עציבה בדבר שבבעלה מאוס בעיניה ואי משום עיגון הבעל

תוספות רי"ד (המשך)

יכול לישא אשה אחרת עד שלא יפטור לזו ויוציא זו ויתן לה כתובתה שאין בית דין יכולין לקונסה בכתובתה מאחר שהיא טוענת טענת אונס וזה הפתרון הוא נכון שאין לזוז ממנו. ולפי"ז הפתרון היכא שאומרת מאיס עלי לא הוי מורדת וא"כ כשבא לגרשה נותן לה כתובה ותוספת שהרי התוספת כותב אדם לאשתו בעבור חיבת ביאה וכבר בא עליה ואימתי אין לה תוספת כשמגרשה משום מורדת שכך היא תקנות הגאונים שתוספת אין לה אבל כתובה יש לה אבל עכשיו שמגרשה משום טענה ולא הוי מורדת אפילו תוספת יש לה שהרי אינו מגרשה כתקנות הגאוני' שנאמר כתובה יש לה תוספת אין לה): כלתי' דר"ז אימרדא הות תפישה חד שיראי יתיב אמימר ומ"ז ור"א ויתיב ר"ג גבייהו וקאמר מרדה הפסידה בלאותי' קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא מחניפיתו ליה והאמר ר"כ מיבעי בעי ליה לרבא ולא איפשטא ומאי דתנן עד כנגד כתובתה כל הכתוב בשטר הכתובה משמע ואפילו נכסי נדוניתה אלא קא מבעי ליה די"ל דוקא מידי דמיחסר גוביינא כגון שנאבדו או שבלו שאינו משלם לה הפחת שלהן אבל מה שהן קיימים דקיימו בעיני' ולא מיחסרא גוביינא לא הפסידה א"ד כתובתה קאמר ואע"פ שהן קיימים. איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא אכפיתוהו לדינא עלוי' והאמר ר"כ מיבעי' בעי ליה רבא ולא איפשטא ליה ומסיק תלמודא והשתא דל"א הלכתא לא כמר ולא כמר תפשה לא שקלי' מינה לא תפשה לא יהבין לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא וזהו דין המורדת מכח ההלכה כמו שאמרנו וראיתי כתוב לר' שרירא גאון ז"ל וששאלתם אשה היושבת תחת בעלה ואמרה לו גרשני איני רוצה לשבת עמך חייב לה כלום מכתובתה או לא וכגון זו אי הוה מורדת אי לא. כך ראינו ששורת הדין היתה מעיקרא שאין מחייבים את הבעל לגרש את אשתו אם תבעה גירושין חוץ מאותן שאמרו רבותינו מהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפוחתין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שיכריזו עליה ד' שבתות זא"ז ושולחין לה מב"ד הוי יודע שאפילו כתובתך ק' מנה הפסדת ואמרינן עלה ארמב"ח פעמים שולחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה שבלה ואבד מנדוניתה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו היו פוחתין מאשה על האיש